

πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεοῦς καὶ ἀνθρώπων, ἂν δὲ τὸ σὸν μόνον οὐκ ἔθῃς σὸν εἶναι, τὸ δὲ ἄλλότριον, ὡσπερ ἔστιν, ἄλλότριον, οὐδεὶς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδεὶς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσει, οὐδένα· οὐκ ἔθῃς· οὐδέ γὰρ ἔν, οὐδεὶς σε βλάψει· ἐχθρὸν ὄν· ἔθῃς· οὐδέ γὰρ βλαβερόν τι πείσῃ. (4) Τηλικούτων ὄν ἐπιμένως, μέμνησο ὅτι οὐ δεῖ μετρίως⁴ κελινημένον ἄπειθα⁵ αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἀφιέναι· παντελῶς, τὰ δ' ἑὶ ὑπερτίθεσθαι πρὸς τὸ παρόν. Ἐὰν δὲ καὶ ταῦτ' ἐθέλῃς καὶ ἀρχῆναι καὶ πλουτεῖν, τυγλὸν⁶ μὲν οὐδ' αὐτῶν τούτων τεύξῃ διὰ τὸ καὶ τῶν προτέρων ἐφίεσθαι, πάντως γὰρ μὴν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι' ὃν μόνων ἐλευθερία καὶ εὐδαιμονία περιγίνεται.⁷

5. Εὐθύς ὄν πάσῃ φαντασίᾳ τραχέα¹⁰ μελέτα¹¹

4. Οὐδὲ ἐν, sans apostrophe, a la signification de οὐδὲν renforcée, *absolument rien*.

5. Ἐχθρὸν οὐκ ἔθῃς, tu n'auras pas d'ennemi, parce que le propre d'un ennemi est de nuire.

6. Τηλικούτων, les biens qu'il vient d'énumérer.

7. Μετρίως κελινημένον, avec un *mouvement* de l'âme modéré, c.-à-d. avec tiédeur.

8. Ἀπίεσθαι αὐτῶν, se mettre à les rechercher. Voyez ἀπίεσθαι ἔργου signifiant *se mettre à l'œuvre*, plus bas, ch. IV, XXXIV, XXXVIII.

6. Τὰ μὲν.... τὰ ἐθέ, certaines choses.... d'autres. L'article, il est vrai, ce sens indéfini, plus ordinairement dans la construction adverbiale où il répond à *en partie*, *en partie*.

7. Ταῦτ', les biens qu'il a désignés plus haut par τηλικούτων.

8. Τυγλὸν, peut-être.

9. Περιγίνεται, est acquis.

10. Il n'est pas question ici des impressions agréables, probablement parce qu'elles sont moins fréquentes.

11. Μελέτα, exerce-toi

ἐπιλέγειν¹ ὅτι « Φαντασία εἶ, καὶ οὐ² πάντως τὸ³ φαινόμενον. » Ἐπειτα ἐξέταξε αὐτὴν, καὶ δοκίμαζε τοὺς κανόνιν οἷς ἔθῃς, πρῶτῳ δὲ τούτῳ καὶ μάλαιστα, πότερον οἷς ἔθῃς ἡμῖν ἔστιν ἢ περὶ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· καὶ περὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἢ, πρῶτον ἔστω τὸ διότι⁴ « Οὐδὲν πρὸς ἐμέ. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β (II).

1. Μέμνησο ὅτι ὁρέξεως⁶ ἐπαγγελία ἐπιτυχία οὐ ὄρεγῃ, ἐκκλίσεως ἐπαγγελία τὸ μὴ περιπεσεῖν ἐκείνῳ ὃ ἐκκλίνεται, καὶ ὁ μὲν ἐν ὁρέξει ἀποτυχίαν⁷ ἀτυχήσῃ⁸, ὁ δὲ ἐν ἐκκλίσει περιπίπτων⁹ δυστυχίᾳ¹⁰. Ἄν μὲν οὖν μόνᾳ ἐκκλίνῃς τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐπὶ σοί, οὐδενί, ὧν ἐκκλινεῖς, περιπεσεῖ· νόσον δ' ἂν ἐκκλίνῃς ἢ θάνατον ἢ πένιαν, δυστυχίσεις.

2. Ἄρον οὖν τὴν ἐκκλισιν ἀπὸ πάντων τῶν¹¹

1. Ἐπιλέγειν, dire à propos de. Voyez plus bas, ch. III, IV, IX, XII, I.

2. Οὐ πάντως, pas tout à fait. La négation porte sur le mot qui la suit immédiatement.

3. Ἄντως οὐ signifie *nullement* (Homère, II, VI.1, 450, etc.).

4. Τὸ εἰρημένον, ce que tu représentes.

5. Τοῦτόφ... πότερον, la règle qui fait reconnaître si.

6. Διότι est synonyme de ὅτι, qui sert souvent à annoncer une proposition au style direct.

7. Ὅρεξέω; ἐπαγγέλα, ce

que le *désir* annonce qu'il veut, et *non* promet. Car le *désir*, qui ne donne pas, ne peut promettre.

7. Ἀποτυχίαν, sous-entendu οὐ ὁρέεσθαι.

8. Ἀτυχίᾳ, manque de bonheur, n'a pas le bien qu'il recherche.

9. Περιπίπτων, sous-entendu ὃ ἐκκλίνει.

10. Δυστυχίᾳ, malheurs, a le mal qu'il évite.

11. Ἄρον... πάντων τῶν, retire ton *aversion* de tout ce qui..., c'est-à-dire cesse de

4 ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ.

οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ μετὰθες ἐπὶ τὰ παρὰ φύσιν τῶν ἐφ' ἡμῖν. Τὴν ὄρεξιν δὲ παντελῶς ἐπὶ τοῦ παρόντος¹ ἀνελε· ἂν τε γὰρ ὀρέγη τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν τινός, ἀτυγχεῖν ἀνάγκη, τῶν τε ἐφ' ἡμῖν, ὅσων ὀρέγεσθαι καλοῦν, οὐδὲν οὐδέπω σοὶ² πάρεστι. Μόνη³ δὲ τῶ ὀρμῶν καὶ ἀφορμῶν χρεῶν, κούφως μέντοι καὶ μετ' ἐπιεικειᾶς⁴ καὶ ἀνειμμένως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ (III).

Ἐφ' ἐκάστου τῶν ψυχαγωγούντων ἢ χρεῶν παρεχόντων ἢ στεργιζόμενων, μέμηκτο ἐπιειχῆς ὑποτόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν μικροτάτων ἀρξάμενος· ἂν χύτραν στέργης, ὅτι⁵ « Χύτραν στέργω. » κατεργείσθαι γὰρ αὐτῆς, οὐ ταραχίβησθαι· ἂν παιδίον στυγέσθαι γὰρ αὐτῆς, ἢ γυναῖκα, ὅτι ἀνθρωπὸν⁶ καταταραχίβησθαι γὰρ οὐ ταραχίβησθαι.

donner pour objet à ton aversion rien de ce qui....

4. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, quand tu aurais fait des progrès dans la sagesse, tu désireras ce qui est bonnéte.

5. Σοιπάρεστι, est à ta portée. 6. Μόνη, parce que ὀρμῶν et ἀφορμῶν signifient des mouvements de l'âme d'un ordre moins élevé que le désir et l'aversion.

Voyez le Lexique.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ (IV).

Ὅταν ἀπτεσθῆαι τινος ἔργου μέλλῃς, ὑπομίμησθε σεαυτὸν ὅποιόν ἐστι τὸ ἔργον. Ἐάν λουσομένους ἀπίης, πρόβαλλε σεαυτῷ τὰ γινόμενα ἐν βαλανιῳ¹, τοὺς ἀπορραίνοντας², τοὺς ἐγκρουομένους³, τοὺς λοιδουρύντας, τοὺς κλέπτοντας⁴. καὶ οὕτως ἀσφαλῆστερον ἀψήη τοῦ ἔργου, ἔάν ἐπιειχῆς εὐθύς ὅτι « Λουσασθαι θέλω, καὶ⁵ τὴν ἔμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσιν τηρῆσαι. » Καὶ ὡσαύτως ἐφ' ἐκάστου ἔργου. Οὕτω γὰρ ἂν τι πρὸς τὸ λουσασθαι γένηται ἐμπόδιον, πρόχειρον ἔσται διότι⁶ « Ἄλλ' οὐ τοῦτο ἤθελον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔμαυτοῦ προαίρεσιν κατὰ φύσιν ἔχουσιν τηρῆσαι· οὐ τηρῆσω δέ, ἐάν ἀγανακτῶ πρὸς τὰ⁷ γινόμενα. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε (V).

Ταραξεί τοὺς ἀνθρώπους οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα, οἷον ὁ θάνατος

4. Dans les bains publics des anciens, on ne se baignait pas dans des cabinets séparés comme

aujourd'hui, mais plutôt comme nous nous baignons au bain froid.

2. Τοὺς ἀπορραίνοντας, les gens qui vous jettent de l'eau.

3. Τοὺς ἐγκρουομένους, les gens qui vous pousset, vous heurtent.

4. On volait souvent des vêtements,

5. Καὶ signifie et aussi, et en outre, comme plus bas, ch. xiii.

6. Διότι, synonyme de ὅτι, est employé comme plus haut, page 3, note 5, τὸ διότι.

7. Τὰ γινόμενα, ce qui arrive tous les jours. Voyez plus bas, ch. xxvi, τῶν γινόμενων ἔστιν et la note 3 de la page 22.